

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
UNIVERZITA KARLOVA

O p o n e n t s k ý p o s u d e k h a b i l i t a č n í p r á c e

Autor: **PhDr. Ján Jambor, Ph.D.**

Název: ***Der Titel und der Untertitel in Peter Stamms „Agnes“. Die zwei autographen Paratexte im Kontext der Intertextualität und der Architextualität***

Autor předložené monografické práce se již dlouhodobě zabývá různými aspekty novely *Agnes* (1998) významného švýcarského spisovatele současnosti Petera Stamma a zdá se, že práce s tímto obecně vysoce ceněným útlým literárním dílem poskytuje širokou paletu možností pro velmi nuancovaný způsob aplikace interpretačních postupů.

Habilitation se především soustředil na interpretaci titulu a podtitulu díla, tedy dvou autorských paratextů, a to v širším kontextu intertextuality a architextuality. Opírá se zejména o Genettovu teorii transtextuality, ale dílčí prvky jsou konfrontovány i s dalšími interpretačními modely či literárně vědnými teoriemi. Cílem habilitační práce je najít klíč, který by otevřel čtenáři dveře ke smyslu literární výpovědi, již J. Jambor vyjadřuje slovy „uchopenie posolstva *Agnes*“ (str. 176). Do interpretačního procesu nechává Jambor vstoupit i další paratexty, soustřeďuje se však - v jednotlivých a na sebe navazujících krocích - na soubor znaků, které poskytují interpretovi určitý východiskový rámec. V této souvislosti je nutné zmínit dva pojmy figurující v podtitulu práce: „intertextualita“ a „architextualita“. V souvislosti s problematikou intertextuality se Jambor v zásadní míře opírá o Genettovo dílo (např. *Palimpseste. Die Literatur auf zweiter Stufe*, 1982, 1996), v němž jsou tematizovány vzájemné vztahy mezi texty a dospívá se k vymezení terminologickému aparátu, s kterým habilitant velmi suverénně a přesně pracuje - místy i s potřebným kritickým odstupem - a v rovině konkrétních interpretačních kroků tento aparát dále precizuje.

Architextualita souvisí kromě jiného s určením literárního druhu či žánru, které již a priori budí u čtenáře jistá očekávání. I když spisovatel Peter Stamm označuje svoji prózu za román, přikláním se k Jamborově argumentaci, že v uvedeném prozaickém textu převažují znaky odkazující spíše k novele. Takto vymezené žánrové určení opět (spolu)modeluje východiskové body směrem k interpretační mozaice, v níž každý jednotlivý „kamínek“ je nutný pro dosažení její celkové podoby. Ve struktuře literárního textu, v němž jednotlivé složky, coby zlomky mozaiky, jsou středobodem této habilitační práce, lze kromě jiného číst otázku, nakolik může literatura (slovo „literatura“ nahraďme slovem „fikce“ nebo „vyprávění“) ovlivnit realitu. Je to otázka, která nezajímá pouze naratology či literární vědce vůbec, ale bývá také předmětem zájmu sociologů, filozofů a badatelů dalších vědních oblastí. V uvedené novele je toto téma neustále přítomné a čtenáři se nabízí již v prvních signálních větách, kdy se krátce konstatuje: „*Agnes je mrtvá. Zabil ji tento příběh*“.

Toto postmoderní dílo z konce 20. století je významné zejména tím, jak nabízí na poměrně malé ploše možnost přijímat signály nedořečeného, výrazněji nebo méně výrazně naznačeného, a s tím i čehosi tajemného. Nepopíratelný význam tu má intertextualita a další jevy, které jsou předmětem zdařilého bádání Jána Jambora, jak je prezentuje v předloženém literárně vědném textu.

Podněty k rozpravě:

1. V souvislosti s názvem prózy *Agnes* citujete (na str. 174 a 189) německého osvícence Lessinga: „*Název [...] nemusí obsah [díla] naznačovat ani ho vyčerpávat; neměl by však ani mást.*“ Pro recipienta, vycházejícího z citátu, by tedy neměl být název díla zavádějící, neměl by vést na scestí („irre führen“). V beletristice se však nezřídka objevují takové názvy děl, které jsou již v rámci autorské poetiky programově „zavádějící“ v tom smyslu, že chtěně vzbuzují určitá čtenářova očekávání, která budou muset být konfrontována s napětím vyvolaným např. momentem překvapení apod. Odbočíme-li, pak jako malý ilustrativní příklad může posloužit název povídky Lenky Reinerové, poslední německojazyčné autorky z Prahy, *Der Ausflug zum Schwannensee* [Výlet k labutímu jezeru], který by mohl vyvolávat očekávání významově spojená s užíváním volného času při výletě k jakémusi jezeru s pohádkovým jménem. V žádném případě tu však není tematizován očekávaný výlet, ale v přímém protikladu k naznačené idyle holocaust, shoa a proces individuálního vyrovnávání se s

nacizmem a nenahraditelnými osobními ztrátami, které způsobil. Uvedený titul je v rozporu s uvedenou Lessingovou tezí z 18. století. Prosím o Váš zobecňující komentář k této otázce.

2. V reakci na knihu pražské badatelky Daniely Hodrové (... *na okraji chaosu... Poetika literárního díla 20. století*, 2001) navrhuje, aby pojem „bezejmennost“ byl v případě uváděných literárních postav nahrazen pojmem „anonymita“. Můžete ve zkratce shrnout argumenty pro tento Váš závěr? K jakému sémantickému posunu dochází při užití těchto dvou pojmů, co znamenají ve svých nuancích pro celkové vyznění?

Závěr posouzení:

Předložený habilitační spis považuji za úspěšnou sumarizaci velké části habilitantových dosavadních výzkumných aktivit, a sice ve vědecky zralém díle, které rozšiřuje pohled na interpretační možnosti, neboť ty nejsou pouze jakousi l'art pour l'art artistickou hrou, nýbrž umožňují proniknout do hlubokých vrstev struktury díla při hledání smyslu literární výpovědi. Oceňuji rovněž schopnost autora práce důsledně a cílevědomě sledovat předem stanovený záměr, mimo to také iniciovat zájem odborné a vědecké veřejnosti o zvolené téma. Jamborův parciální model interpretace může významně posloužit dalším interpretům, literárním vědcům i vysokoškolským studentům. Práci mohu hodnotit kladně i proto, že vyniká systematickostí i jazykovou a formulační přesností.

Literárně vědná práce PhDr. Jána Jambora, Ph.D. jednoznačně splňuje požadavky kladené na habilitační práci v oboru Teorie literatury a dějin konkrétních národních literatur. Doporučuji, aby po úspěšné obhajobě byl autorovi udělen vědecko-pedagogický titul „docent“.

V Praze 28. ledna 2018

Doc. PhDr. Viera Glosíková, CSc.

